

СШИТОК 1

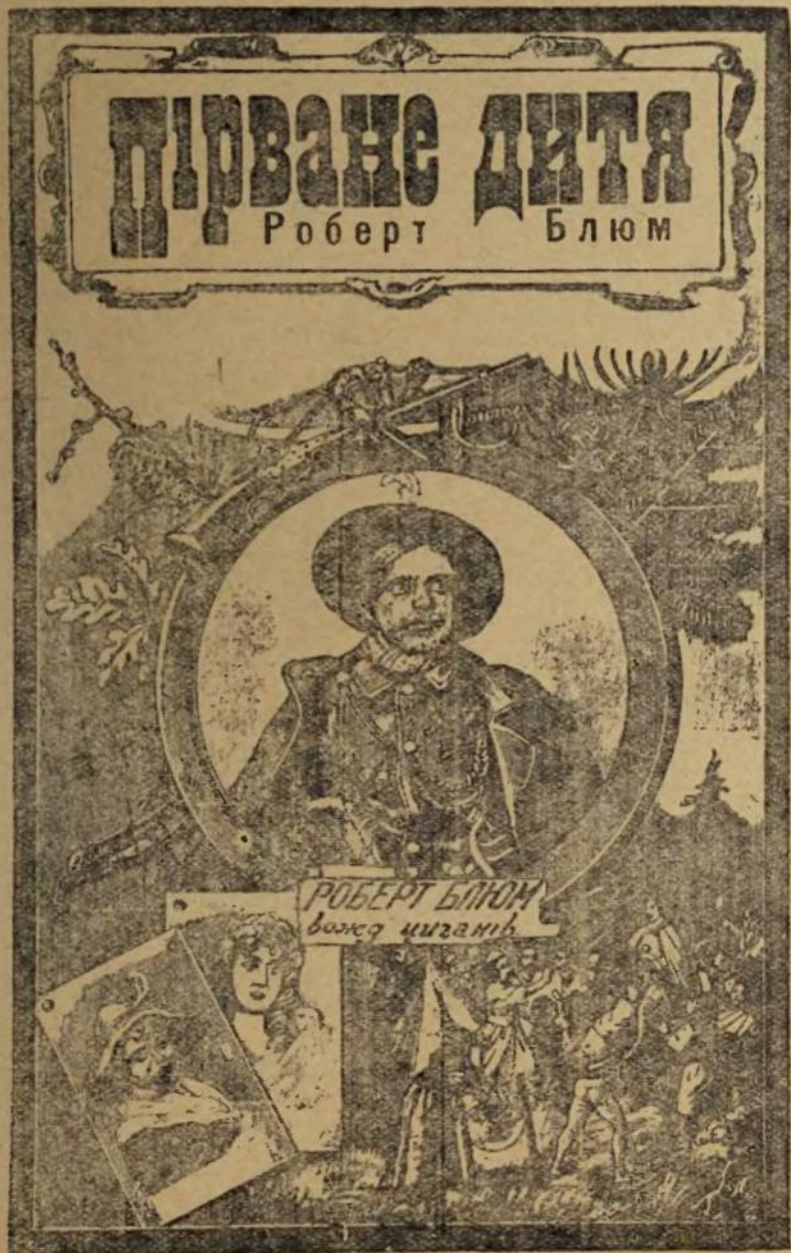
Ціна 15ц. 10 за \$1.25

ДО НАБУТЯ У ВСІХ КНИГАРНЯХ

ПІРВАНЕ ДИТЯ

Роберт

Блюм

Пірване Дитя

Роберт Блюм

Жите, подорожі і пригоди на землі і на морю
найславнішого вождя циганів теперішніх часів.

ВИДАВНИЦТВО ЦІКАВИХ ПОВІСТЕЙ
ВІННІПЕГ, МАН.

Головний склад:

UKRAINSKA KNYHARNIA ACCORD

216 DUFFERIN AVE.,

WINNIPEG, MAN.

— Драбе! — крикнув розярений молодець, — як смієш ти нападувати безборонну дівчину? Встид і ганьба!

ПІРВАНЕ ДИТЯ

РОБЕРТ БЛЮМ

Ките, подорожі і пригоди на землі і на морю найсмільвійшого
вожда циганів теперішніх часів.

РОЗДІЛ I.

ГРАФ — ДИКУН.

Незвичайна тишина царить в темнім незглубимім борі; навіть легенький вітрець не похитне галузками дерев; ліс цілий немов в полусні живе.

Знагла прошибає тишину проразливий крик і відгомонам котить ся скрізь по борі.

— Ратуйте! На поміч! Ратуйте!

— За хвилию висуваєть ся з гущавини струнка стать дівоча і, мов голубка перед яструбом, послідні свої сили збирає до утечі. Дрібні її ніжки ледво дотикають ся землі, ясний волос розвіває в повітря, на личку ангельської краси малюєсь смертельна тривога. З тяжким вже трудом біжить все дальше, але бачить, що сил їй вже не стає. — Боже милосерний, коли хто не прийде їй в поміч, вона пропаща на віки!

У віддалі за ньою біжить високий мущина — твар у нього бліда, пережита, а розпалений пристрастю його погляд майже пожирає втікаюче дівча. На лице виступає чортівський вираз вдоволення — за хвилию, бач, догонить і се ангельське дівча стане його жертвою!

Дівчина відчуває його побіду. Смертельна тривога її овладіла, ще раз розпучливим голосом кличе о поміч, ще раз збирає опускаючи її сили, бо там, ось недалеко вже перед ньою, кінчить ся ліс, і коли щасливо дійстане ся туди буде може вратованою.

— О, Боже допоможи мені! — шепчуть поблідлі губи.

І даліше втікає, добуваючи останків сил. Поглядом мірить віддаль окраїн ліса, очі блищать переповнені надією — нараз роздаєть ся страшний розпучливий крик — спіткнула ся і упала на землю.

Поганець підбігає до ньої з окликом тріумфу. Ще нїм дівчині удало ся піднести, він обняв її своєю рукою і притиснув до себе.

— Ратуйте — ох Боже — чого ви хочете від мене? Пустіть мене!

Плач стиснув її горло. Хотіла ще вирвати ся з рук його, але він, усміхаючи ся злобно, притиснув її ще міцнійше до себе.

— Ось, моя прекрасна Ільоно, тепер маю тебе в своїх обняттях! — крикнув з пристрасстю, стараючи ся поцілувати її, що однак не вдало ся, бо дівчина відвернула в бік своє лице. — Як жеж я бажав собі сеї хвилі, — не можу вже жити без тебе, — краса твоя до божевіля мене провадить, — мусиш, мусиш бути моєю, не пущу тебе вже від себе.

Проймаючий крик знова поніс ся по лісі. Мущина похилив ся і почав пристрасними поцілунками покривати бліде личко дівчини. Вона почула що тратить память — не стало вже сил боронити ся.

Милосердя, милосердя — ох, Боже, допоможи мані! — докінчила вже тихим голосом — пізнала, що опинила ся в руках шайтана.

В тім дав ся чути шелест, гейби ногами долгшого сухого листа — розсунули ся зарослі корчі, а рівночасно з них вискочив молодий та кремезний мущина.

— Проч худобо! — роздав ся сильний голос, а рівночасно кріпка рука схватила за карк напасника і одним відрухом відсунула від його офіри. Ільона не могла зразу поняти, як се стало ся, коли почула ся вільною з сильних рук напасника.

— Драбе! — крикнув розярений молодець — як смієш ти напастувати безборонну дівчину? Встид і ганьба!

Ільона, гей би зі сну пробудивши ся, піднесла очі. Перед ньою стояв високий, незнакомий їй мущина, о суворих чертах лица та чорних, блискучих очах, котрі повні гніву і образи мав звернені на противника. На пів несвідома з перестрашу вдивляла ся в свого оборонця: як-жеж прекрасною, повною лицарської відваги, була його постава —

а коли по хвилі звернув свій огнистий погляд на неї, дивний дрозд пройшов цілим її тілом.

Тимчасом ворог її підніс ся з землі. Звірючим поглядом змірив незнакомого, приступив ближше, а коли в нім пізнав цигана, встеклим голосом закликав:

— Безличний драбе, як посмієв ти диткнути мене?! Не знаєш перед ким стоїш — я граф Солмсберг, по котрого землі ходиш! Забирай ся мені звідси сейчас!

Однак незнакомий не рушив ся з місця, але противно, здавало ся, що його особа зростає, а очи незвичайної величі, кидають лискавищі на противника.

— Знаю про се, що ви є граф Солмсберг — оказав з погордою — і знаю, що на вашій постілости нахожду ся тепер, але хоч ви є графом а я лиш циганом іменем Роберт Блюм — додав піднесеним голосом — то однак затовчу вас як пса, коли ще раз зачепите се дівча.

— Га, ти чорний псе, ти смієш ще мені грозити! — скрикнув граф, аж піна йому бризнула з писка.

Почувши таку зневагу, Роберт Блюм здригнув ся і поблід, вскорі однак запанував над собою і грізно поглядаючи на графа кликнув:

— Пане графе, ви є нащадком великої аристократичної родини — я лиш бідною дитиною степу, однак — навіть за ціну всіх замків панських предків, бідний циган, Роберт Блюм, не схотівби стати так нужденним і так підлим перед графом Солмсбергом, як отсе ви стоїте перед мною. І ще одну, пане графе, — видите оцей кулак — хоч що правда, се лиш кулак цигана — однак коли вам жите миле, стережіть ся його — зійдіть мені з дороги!

І не споглядаючи більш на скаженілого графа, відвернув ся з погордою від нього.

Граф в безсильнім гніві затиснув п'ястуки і сикнув крізь зуби: Почекай ти драбе, почислимо ся ще з тобою, — відпокутуєш мені за те!

І не чекаючи довше пійшов туди, звідки прибіг в погоні за дівчиною .

Блюм тимчасом приближив ся до уродливої дівчини, а обнявши її поглядом, здало ся йому, що ще ніколи в житю не бачив такої красуні. Ільона злегенька підняла свою голову — і погляд її стрінув ся з його поглядом: хвилю гляділи одно другому в очи. Темняве лице цигана покрив ще темніший рум'янець — вона же завстидала ся

та закрила своє лице руками і заплакала. Циган тоді похилив ся над ньою і мягким та зворушеним голосом промовив:

— Ви плачете? Успокойте ся, прошу, вам нічого тепер обавляти ся!

Дівча піднесло на нього свої очи .

— Ах, Боже — болізно промовила, — що булоби ся стало зі мною, колиб Бог не післав мені оборонця в твоїй особі, пане!

І спазматичний плач потряс цілим її тілом .

Огністий погляд цигана прикрила легка мрака, а на його твари відбило ся невимовне милосерде.

— Не думайте про се більше, успокойте ся! — просив тихим голосом.

Мимоволі взяв її маленьку ручку і стиснув в своїй долоні.

В ту саму хвилю розсунули ся галузки сусідних корчів а з поміж них виглянуло незвичайно бліде лице жіноче. Огнем жевріючи очи мстливо обняли стоячу недалеко пару людий. Бліда твар скривила ся дико в розбурханої, нічим неугамованої пристрасти, потім притиснула затиснену з гнівом руку до розпаленого чола.

Ільона, не відчуваючи нічого, зі зворушенем гляділа на молодого цигана.

— Все маю вам завдячити — свою честь — своє жите! — шепнула і зараз потім під впливом огністого погляду його пустила очи в долину... Нарав піднесла голову.

— Мушу вертати домів! — сказала.

Циган притакнув лиш головою, і, гейби се так і мало бути, йшов побіч ньої. Обое не запримітили як з корчів висунула ся молода женщина, і мов тїнь посувала ся за ними, не спускаючи з них свого проникливого погляду.

Якийсь час йшли мовчки побіч себе. Роберт Блюм не міг відорвати своїх очий від прекрасного лица дівчини, на яким все ще слідне було зворушене. Врешті нахиляючи ся до неї, спитав тихим голосом:

— Чого-ж ви, без ніякої опіки, вийшли до ліса? Де мешкаете?

Дівчина задрожала, а коли піднесла свої очи, в них відбило ся ціле море болю і скарги.

— Маю лиш слабу, спаралізовану маму, і про її удержанє при житю сама мушу дбати. У нас нема своєї хати,

тому переносимо оя з місця на місце.

Дівчина урвала і відвернула в бік дрожаче з болю лице.

— Так само без хати, як і я, — тихо промовив циган. Ми, бідні цигани, тиняємо ся скрізь по світі, нас отже та сама доля постигла. — А однакж ви є щасливі — маєте рідну матір! — А я — степу безрідна сиротина — про яку ніхто не питає!

Замовк, і нараз зникло з його лица зворушене, черти прибрали вираз поважний. Ільона співчуваючи гляділа на нього. — О цілу голову його особа була висшою від ньої; лице його, не було красне, зате очи його приковували кожного до себе й ніяк не можна було на них глядіти без подиву.

Сильний сей молодець був убраний у фантастичний стрій, на голові мав капелюх з широкими крисами, прибраний довгими перами, — одним словом, був явищем, яке кождому впадало в око. Коли зблизили ся до широкої вулиці міста, Ільона спинила ся.

— Дякую вам, пане, за оборону і опіку, — сказала. — О одно вас лиш прошу: стережіть ся графа Солмсберга.

Циган засміяв ся з погордою.

— Зовсім не бою ся його, хоч він богатий і сильний, — вільні сини степів не утнуть ся перед ним. Прощу; вас однак, скажіть, де зможу вас ще коли побачити? — додав, міцно стискаючи її руку.

Дівчина зарум'янила ся під впливом горячого погляду.

— Колиб ви мене шукали, то питайте про Ільону. Там, в тім цирку, що звідси бачите, виступають дві сестри Росіянки — Ела, моя старша сестра і я. До побаченя — ще раз широко-сердечно дякую вам.

Хотіла відійти, але знова спіткала його благодаючий погляд. По хвилі намислу, здіймила перстень зі свого палця і подала його циганови.

— Возьміть сеї перстень від мене як вираз подяки! Ільона не забуде ніколи сего, що ви для ньої зробили!

І не чекаючи на відповідь, вирвала свою руку з його руки і з поспіхом тішла у місто.

Роберт стояв мов прикований на місци і глядів за дівчиною: біла спідничка і чорне волосе повівали в повітря; її шляхотна постава та свободні рухи йому імпонували.

Довго так стояв на місці, супроводячи її своїм поглядом, аж доки не зникла у місті. Серце його було несупокійно, — відчував, що сьогодні спіткало його велике щасте; губами диткнув ся перстень Ільони, а опісля вложив його на малий палець лівої руки.

Вертаючи не закримітив, як з боку, поза деревами, сховала ся якась циганка, а опісля тихо, мов кіт, пішла назирцем за ним в ліс.

Думки молодого цигана кружляли коло Ільони, а коли пригадав собі графа Солмсберга, гнівно стиснув свій п'ястук.

— І се має бути шляхтич — буркнув згірливо — такий підлий драбуга?! Щоб се його мало обходити, коли-б дівчина, дізнавши ганьби, смерть собі зробила?!

Звільна, майже мов святість яку, диткнув ще раз перстень, що шляхотним каменем світив на його лівій руці і усміх вдоволення появив ся на його лиці.

Сильно зайнятий власними думками, приблукав оя до свого шатра. Тимчасом ніч своїм покривалом обняла все вокруг, лиш полум'я обозного огнища кидало кроваве світло на великанські столітні дуби, що окружали поляну.

Прекрасний вид представив ся тут, посеред ліса, на вільній прогалині.

Довкруг огнищ розложили ся фантастично прибрані постаті барвними купками, помежи якими увихали ся приманчиво убрані жінчини, з чорним волосем та блискучими очима. Покурюючи, як мущини, маленькі файочки, сміяли ся та розмовляли весело. Подальше троха крутила ся молодіж в скорім танку, при звуках скрипки.

Коли молодий циган наближив ся до огнища, зібрані привитали його голосними окликами; мущини підняли ся з леговиска й окружили його. Та в скорі надбігла задихана жінчина:

— Добре, що ти вже тут, Михайло...

— Як маєть ся, повори, чи йому лучше? — спитав з поспіхом Блюм.

— Зле, дуже эле, відчуває вже послідню свою годину і трівожно все питає про тебе!

— Що говориш, так эле з ним? Скорше, стара, ходім до нього.

Скорою ходою перейшов через обозовиско. Його лице покрив сум, бо смерть забирала йому вірного старця,

котрий колись-то, по смерті його матері, взяв його круглого сироту в свою опіку.

До глибокии зворушений вступив в шатро. Один погляд на сильну колись твар девять-десятьлітнього старця вистав йому, щоб пізнати, що має перед собою умираючого... Похилив ся над ним.

— Як-же вам, Михайле?

— Зле, дуже зле, — простогнав старець, простягаючи до нього свою худу руку, — добре, що ти тут, бо чую що послідня години моя зближаєть ся.

Коли Роберт хотів його потішити надією, старець лиш махнув рукою.

— Остав се, я вже перемучений. На землі нема для нас бездомних циганів ніякого щастя — там, на горі, знайде аж бідний циган свою вітчизну, там ми всі рівні — багаті чи бідні!

Тут старець перервав, зітхнув тяжко і продовжав далше:

— Хотівби я тобі ще багато дечого сказати, однак... час короткий, а несупокій серця мого великий. Гнітить його одна тайна, і я не можу скорше умерти, поки тобі не скажу про неї, Роберте!

— Що говорите, Михайле, — тайна? — спитав Роберт.

— Так! — potwierдив умираючий слабим голосом — прихили ухо своє близше до мене, не можу вже голосно говорити. — Роберт зробив після його волі, а тоді старець говорив далше:

— Слухай мене! Знаеш, що після звичаю наших предків, погорда спадає на тих людей, що супружество їх не благословить ся дітьми, бо прокляін неба на них тяжить. Викинені з нашої промади, мусять жити самітно, мов лісні звірята. Такий прокляін тяжів також на тих, що звали ся твоїми родичами. Уважай добре, мій сину!

Та Роберт Блум зірвав ся з криком:

— Що говорите, Михайле, невжеж вони не були...

— Не були твоїми родичами — перервав скоро старець. — Ніхто, крім мене, не знає сеї тайни! Щоб не пасти в погорду цілого племені, зробили се, що многі рсблять, — украли тебе — і — і...

Не міг далше поворити і дихаючи тяжко, упав на подушку.

Блум, мов громом поражений, глядів на умираючого.

— Михайле, скажіть, чи се правда? — кликнув, хватючи старця за рамя. — А мій батько, — мої родичі, — хто вони, — Боже милосерний, — говоріть же Михайле!

Старець підніс ще раз голову, послідніми зусиллями стараючись ще промовити, отворив уста — однак лиш болізнний стогін і храпливий голос видобули ся з грудий його — потім задеревіли погасаючі очі — голова опала на подушку — старий Михайло помер.

Роберт довго глядів на мерця перестрашеним поглядом — не хотів сьому вірити, не міг сього поняти, що перед хвилию почув, — а страх, несупокій — хто є його родичі — хто він самий — ох...

З глухим стопоном обома руками стиснув голову; колиб ще одна хвилина, ще кілька секунд, колиб смерть була заждала, був би дізнав ся про все.

Однак вже запізно — Михайло більш ні словечка не промовить.

Якийсь час стояв так, мов поражений німою болізню, коло трупа старця, опісля підніс його голову, примкнув йому повіки і з ложилою головою та цілою бурею в грудях, вийшов з шатра.

На дворі тимчасом вже все успокоїло ся. Кількох ще циганів сидить при догасаючим вогни, пакаючи люлючки.

Саме, коли Роберт Блюм наближив ся до гуртка циганів, підняла ся з під шатра помершого цигана якась струнка стать жіноча. Двоє мов грань світячих очий провадило молодого цигана. Рука притиснула шалено філюючу буйну грудь...

— Чи се можливе, що перед хвилию тут почула? Він — той, котрого вона любила, кохала цілою жаждою своєї горячої крови, без котрого жити не могла, — він не є циганом, не був їй рівня? Чи тепер не погордить ньюю, не відіпхне її від себе?!

Рукою закрила собі уста, з котрих насильно виривав ся крик розпуки.

Тимчасом Роберт Блюм наближив ся до своїх товаришів і зворушеним голосом повідомив їх про смерть Михайла. Опісля несупокійним поглядом повів в округ, гейби шукаючи чогось.

— Ще за вчасно на відпочинок — де мущини? Не бачили ви де старої Ураки — спитав.

Один старий циган вказав в напрямі замку, з якого

ясно сіяючих вікон світло аж сюди доходило.

Страх обняв Роберта. Пригадав сьогоднішню свою стрічу з графом, і знав, що сей з радістю скористає з нагоди, щоби свою жажду пімоти на його товаришах зігнати:

— Що хотів ти сказати? Чей-же хиба не пішли до замку?

— Якраз туди пішли! — відказав старий циган. — Скрипак пішов перший, за ним пішли другі, а й стара Урака не стримала ся.

— Нещасні! — кликнув перестрашений Роберт, — коли впадуть в руки графа, всі згинуть без сумніву! Мушу туди піти, щоб їх виратувати з рук сего мотливого чоловіка, коли ще не буде запізно, — до побачення!

Сказавши се, скочив в ліс. Та ледво кільканайцять кроків зробив, як нагло виригнула перед ним, мов тінь, сгать сеї незвісної циганки, що дотепер не опускала з нього своїх очей.

Світло місяця впало на її темняве лице, на якому виступили острі та нерегулярні черти — зате однак, мов дві горючі зірки, красувалось двоє очий, надаючих тій тваричці незвичайну принаду. А очи сі тепер звернулись з дикою пристрасстю до молодого цигана. Роберт змішав ся на хвильку, побачивши її, але скоро лустив ся йти дальше.

— Не стримуй мене тепер, Льоля, мушу поспішити до замку, нашим грозить небезпека! — сказав в бігу.

Дівчина крикнула гнівно. Мов стріла пустила ся за ним і злупала за рамя.

— Роберт, ти уникаєш мене, — сказала з пристрасстю в голові, — ти перестав бути тим, чим був колись. Щось инше заняло тебе, — думаєш про ту дівчину, що дала тобі перстень, котрий ти так цілував. О, — я знаю про все!

— Скажи — додала дрозжачим з заздлости голосом — любиш ту дівчину?!

Роберт гнівно торгнув ся і вирвав своє рамя з її руки.

— Льоля, чи ти здуріла?! — кликнув.

— Говори — відповідай, мушу се знати! — намагалась дівчина задиханим голосом. — Не знесу того, щоб ти мене ошукував ради тамтої!

— Божевільна — вступи ся з дороги!

— Ні, Роберте! Мусиш мене вислухати — крикнула Льоля сильно обурена. — Знаю, хто ти є — знаю твою матір, а тої самої днини, коли ти зрадиш мене, коли серце

моє подопчеш ногами, мати твоя понесе смертельний удар. А та дівчина, що забрала мені твоє серце, твою любов, — ох, зімну її, здушу, вона згине з моєї руки, і я присягаю тобі, що ти ніколи не знаєш з нею щастя!

— Божевільна, раджу тобі, тримай язик за зубами! — крикнув з гнівом Блюм, відтрутив дівчину від себе і пішов далі в напрямі замку.

Шалений, страшний крик роздав ся по лісі, крик так дикий, що навіть Роберта переняв страхом.

Льоля, як то ранене звіря, впала на землю і дрявчачу твар свою скрила в м'якому та холодному мохови.

РОЗДІЛ II.

СТРАШНА ВОРОЖБА.

Тишина царила в пишній кімнаті замку Солмсберг. Чути лиш було тяжкий віддих блідої та прекрасної пані, яка оперши на руку свою голову, стояла при отворенім вікні, зовсім забувши ся в тяжкій задумі. Хотяй час молодости її проминув уже, то однак струнка стать не стратила нічого з її молодечої краси, а доспілу красу її збільшували ще повага, доброта і лагідність, які малювали ся на її сумніім личку. Убрана була в шовкову опідницю голубої краски а одинокою прикрасою був золотий хрестик звисаючий на шиї. Її сумні, великі очи гляділи в болізнній задумі в даль, гейби шукаючи там давно загубленого щастя.

Великий, лес лежав коло її ніг, і, піднявши в гору голову, глядів розумними очима на свою прекрасну паню.

Мрійний погляд її блудить понад високими верхами дерев — пригадують ся їй мунулі щасливі часи.

Зітхнула, очи наляли ся сльозами, — ах, як же нестійним, як коротким є щасте; чому, чому так скоро воно опустило її?... Ах, — зітхнула трівожно, — коби хоч ся тайна не давила її душі, не відбирала їй супокою. Літа минули від того часу — а вона все ще ніяк не годна забути.....

Якою нещасливою чуєть ся вона з причини бездітності в супружу з графом Солмсбергом. Вона не любила його ніколи, а лиш, підлягаючи волі родичів, стала його женою. Граф ніколи її не розумів, все зраджував її та ошукував.

А може се кара за те, що колись — і холодний дрош пройшов її тілом на самий спогад минулого і руками стиснула розгорячковане чоло.

В тій хвилі пес підняв ся і почав гарчати. Графиня задрожала з перестрашу, а коли мала задзвонити на слугу, двері скоро отворили ся і до хати вбігла задихана Меліта, покоївка графині.

— Що стало ся Меліто? — неспокійно спитала графиня.

— Шановна пані, — сказала покоївка — ціла купа людей прямує до замку, се цигани...

— Бачите, пані, сих людей? Там станули перед фірткою і хочять щоб їх впустили. — О, бачуть пані — кликнула з більшим страхом — вже увійшли на майдан.

— Ох, Боже, — нещасні вони! — кликнула графиня, — коли граф тепер верне, повбиває їх. Меліто йди скоро і остережи їх перед неминучим нещастем.

Покоївка звернула ся до дверей, але було вже за пізно! Коли отворила двері, побачила перед собою стару циганку і молоду дівчину, що прослизнули ся побіч ньої до кімнати і заперли двері за собою.

Графиня подала ся з перестрашу, а стара циганка вже й знайшла ся коло ньої.

— Нехай вас Бог благословить, шляхотна пані, хай наділить здоровлєм і довгим житєм! — okazала.

— Пощо ви тут прийшли? — неспокійно спитала графиня. — Маєш тут мошонку і втікайте чимскорше з замку, бо грозить вам велика небезпека!

Стара відьма лакомо пірвала мошонку.

— Хай вам Бог заплатить, дорога пані, за те все, що ви зробили для бідної Ураки. Зробіть мені ще одну ласку та позвольте мені вам подякувати за велике добродійство тим, що вам поворожу з вашої руки. Урака вже має вісімдесять чотири роки, а її ворожба ніколи ще не була брехнею.

Графиня заперечила рухом голови. — Вона думала про бідних циганів та свого мужа, що мав саме вернути.

Урака тимчасом вхопила її за руку, і похиливши ся стала пильно глядіти на долоню.

— Ах! крикнула з перестраху і, пустивши руку, подала ся взад.

— Що вам стало ся, старенька? — спитала графиня.

— Се страшно! — не можу вам сего сказати, — кров застигла би у ваших жилах, бідна пані.

— Боже, що ти говориш?

І несвідомо майже приступила до циганки, витягаючи до ньої руку. Стара неохотно взяла тепер руку графині, говорячи:

— Коли собі сего бажаєте, дорога пані, зроблю по вашій волі, однак не гнівайте ся на стару Ураку, коли скаже вам дещо такого, що вас дуже дотикати буде. Знайте, дорога пані, що ваш чоловік ошукує вас, — він любить другу!

Графиня усміхнула ся сумно і відповіла з супокоем:

— Нічого нового не сказалась мені, Урака. Про се знаю вже не від нині.

Стара похитала головою і скоро почала говорити далше:

— Ось тут, від лїнії вашого життя йде ще друга — бачите пані, — тягнеть ся далеко... Послухайте, пані, — і шоволи стала говорити: — Дитя ваше безприютне, блудить по світі, сумуючи за своєю мамочкою.

Лице графині покрила мраморна блідість. Задрожала і подаючи ся взад, оперла ся рукою на поручу крісла. Хотіла говорити, не могла однак голосу добути з горла.

По довшій хвилі мовчанки закликала тривожним голосом.

— Боже всемогучий — звідки ти знаєш про се? Аджеж я не маю ніякого.....

— Є так, як я вам, пані, сказала — скоро відповіла циганка, хватаючи ще раз дрібну руку графині і впяливши свої очи в долоню, додала — ось, бачу тут ще щось більше! В болізни породилась, пані, дитя своє і в болізни побачиш його по раз перший після так довгого часу! Буде воно перед тобою осяяне величю — а ти пані — будеш перед ним в поросі лежати!

— Ах, Боже, Боже! — дрожачи на всьому тілі, простогнала пані. В розпуці страшній хотіла вирвати циган-

ці свою руку, коли нараз стара з криком проразливим відскочила від нього.

— Ах, що я бачу — біда вам, пані! Вогонь і кров — вогонь і кров! Стережіть ся пані — перед вами велика небезпека — смерть вже коло вашого порога!

— Мовчи, божевільна! — крикнула графиня, бліднючи мов мертвець — чи чорт самий тебе тут післав, щоб непокоїти мою душу? Що плетеш про якусь дитину, котрої я ніколи — ніколи ....

Урвала нагло. Смертельна блідість покрила її лице, слова не могли пройти крізь уста. Шалена тривога опанувала її. Станули перед нею страховища минувшини. Зимний дріщ потряс її тілом, зі зболілих прудий варвав ся болізнний стогін. — І нагло, забула про все — забула о так добре захованій тайні, а думала лиш про нього, про свого сина, одиноке ество, за котрим туга пожирала її самітне нещасне серце, — до котрого до сеї пори не признавала ся, не могла признати ся. Одно лиш відчувала тепер — не могла вже довше здусити в собі тої туги, тої горячої материнської любови, особливо коли дізнала ся, що він безприютний блудить по світі і тужить за своєю матір'ю. І нагло розпук ся ледяний, штучний перстень, окружаючий її серце, з котрого мов отнистий потік випливає безмірна материнська любов — і горячі сльози поплили з очий нещасної жінки, а сльози ті принесли їй дивну полемшу на душі...

Дотепер мусіла уникати навіть згадки про свою дитину з огляду на чоловіка, на товариське становище — тепер не могла вже нічого иншого думати, коли припадок викрив, що її син живе — мучить ся. Все в ній тепер тужило до нього, осамотніле серце прагнуло його любови і тепер, в ту хвилю, не була вона вже пишною графинею, але звичайніською жінчиною, спратненою любови — матір'ю. Припала до Ураки і благаючи вхопила її за руки.

— Ти говорила про мойого сина, сказала що він живе. Урака, нагороджу тебе щедро за се, коли скажеш мені де він тепер і чи побачу ще його!

Стара опустила тріумфальний погляд, яким довшу хвилю стежила за графинею, а потім з певним отяганєм сказала:

— Знаю, де ваш син, але чи його побачите....

— Урака, змилуй ся, — крикнула бліда пані зі сльоза-

ми в очах, — скажи мені, де є мій син, а дістанеш много-много золота, — я готова на всяку офіру, лиш запровадь мене до мойого сина.

Стара завагала ся .

— Гм, — моглиб ви, пані, його побачити, але під одним услівем...

З двору дав ся чути тупіт кінських копит і рівночасно гавканє псів. Графиня зірвала ся з перестрахом.

— Боже! — крикнула в найбільшій трівозі — граф приїхав! Утікайте чимскорше а то смерть ваша.

Коли Урака звернула ся до відходу, графиня припала до ньої, трожачи на цілім тілі.

— Скоро, скажи те усліве! Зроблю все, все, лиш дай побачити ся з сином.

Циганка боязливо оглянула ся вкруг себе.

— Добре, присягніть мені, що затримаєте тайну і не скажете йому, хто ви є!

— Присягаю!

— Отже, прийдіть нині в ночи о 1/2 годині до хінського павільону в парку — там приведу вашого сина. Не забудьте однак вашої присяги!

— Втікай, втікай чимскорше — граф вже на сходах. Ах, Боже, він не може тебе тут застати — влікай скоро через сей покій!..

Але й се було вже за пізно! — Граф отворив нагло двері і горіючи від гніву впав з тростиною до кімнати.

— Драби, злодії, навіть до мойого замку маєте відвату влазити! — кричав пінячи ся від злости і підніс тростину, щоб вдарити стару.

— Егон, бій ся Бога, що робиш! Адже не відважиш ся бити стару жінку! — крикнула графиня і припала до його руки.

Але граф відіпхнув її сміючись злобно.

— Га, га, га! Здаєть ся мені, що й графиня Солмсберг займаєть ся сею голотою. Моя вельмишановна пані видно нудили ся — говорив іронічно — коли спровадили собі сих волоцюг ради розривки, — що?

— Егон! — кликнула графиня болізно, і розплакала ся.

— Пожди — прошепів злісно граф — хай перше привитаю ся з твоїми любими гістьми!

Сміючи ся на ціле горло, вдарив циганку по плечах.

— Ось тобі, стара відьмо, заплаата за ту розривку!

Урака стогнучи упала на коліна і витягнула руки до свого ката, котрий в друге намірив ся її вдарити, однак нїм ще се зробив, почув що якась сильна рука хватила його за карк, піднесла в гору а відтак кинула в бік. Нїм ще міг повняти, що з ним стало ся, розляг ся громовий голос:

— От — що я бачу! Справді, екоцеленція стають великим героєм там, де ходить о те, щоб показати своє звірство над безборонними жінками!

По середині кімнати стояв Роберт Блюм, палаючий від гніву, з набренілою жилою на чолі та трошиваючим мов стріла поглядом.

Отвореними дверми впало кілька слуг до кімнати, однак ніхто з них не мав відваги наблизити ся до молодого цигана.

Графиня, смертельно бліда, стояла оперта на вікно і широко отвореними очима дивила ся на Роберта.

Тимчасом граф, скрегочучи зубами, підняв ся з підлоги.

— Бери його, Анїтан, бери його! — кликав граф на пса — однак на диво, звичайно послушне звіря, не рушило ся, лиш гарчало стиха.

— Чого стоїте, виваливши очи, тхорі якісь! — звернув ся граф в найбільшій лютости до стоячих слуг. — Беріть та вяжіть його!

Дикий його погляд перестрашив панських посіпаків, мусїли послухати його.

Не легко однак було виконати приказ.

Першого з наступаючих положив Блюм сильним ударом кулака, другого вхопив цїпкими руками і цїлою силою кинув в кут покою. Потім, нїм ще граф отямив ся, розтрутив посіпаків на боки і крізь отворені двері вилїг за утікаючими циганами.

Пінячи ся зі злости впав граф з тростиною між своїх служивих, котрі з перестрахом уступили за двері, а відтак після приказу, кинули ся на вздогін за утікаючою бандою циганів.

Однакож було вже запізно. Коли збігли на подвіре, цигани вже розбрили ся в темностях ночі.

Коли прислуга опустила кімнату, звернув ся граф до

смертельно блідої своєї жінки, що, дрожачи на цілім тілі, приглядала ся сій страшній борні.

— Ах, якаж ти бліда і перестрашена, моя найдорозша! — закликав з чортівською злобою граф. — Певно твоє мягеньке серденько квилить-проквиляє за молодим циганом, котрого саме тепер я так подражнив?

Графиня, почувши зневажливі слова, скоро відвернула в бік бліде лице, тому і не побачила злобного виразу лица її чоловіка.

— Якраз се і є, — сказала тихо — безпотрібно ти його позлостив і сам примусив до того, щоб боронив себе і своїх!

— Так? но, но — засміяв ся граф — як ти борониш невинних! Ха, ха, ха — розумієть ся, се не дуже мило бачити свого коханця шмаганого батогом.

Графиня подала ся взад і з обуренем споглянула на нього.

— Не розумію тебе, Егоне — відперла з відразою.

— Ні, направду ні! — перекривив ся злобно граф і стиснув її за рамя так сильно, що вона з криком болізни впала на коліна.

— Не розумієш мене, нікчемнице? — Думаєш, що не запримітив я на твоїм лиці трівоги, з якою ти гляділа на сего чорного пса, коли слуги мали кинутись на нього. — О, моя дорогенька, чейже я не сліпий ще! — злобно усміхаючись докинув — думаєш, що не знаю нічо про се, що той драбцюга вже від кількох днів все крутить ся коло замку? Річ певна, що бувби так легко не знайшов дороги до сеї кімнати, колиб вже передом сюди не заходив!

— Боже милосерний, що за підле підозріне! — кликнула графиня, заломивши руки. — Присягаю тобі, що нічим не заслужила я на так тяжке оскаржене, — того цигана я перший раз доперва сьогодні побачила!

— Мовчи! — заревів граф — не вірю твоїй клятьбі, ти обрїхуєш мене, ошукуєш мене!

— Егон, бій ся Бога!

— О, покажу я вам — тобі і твому любасови! — Коли сей волоцюга стане мені ще раз в дорозі, застрілю його як скаженого лса — а ти — ти мені відпокутуєш за ту страшну зраду!

— Змилуй ся, Егон — вислухай мене...

На дармо його благала. Граф в скаженій лютоści ско-

чив до дверей і вилетів з кімнати, замикаючи з тріскотом двері за собою.

Смертельно бліда, з трудом великим підняла ся нещасна жінщина з землі. Лиш кілька кроків змогла вперед поступити, бо сили її опустили і з глухим окликом повалила ся, мов підкошена цвітка, на близький фотель...

— — — — —
— — — — —

Замковий годинник вибив дванайцятьу годину.

У внутрі павільйону, куди бліде світло місяця з трудом пробирає собі дорогу крізь листки дикого винограду, клячить самітна жінщина.

Вибила година, в якій мала побачити його, свого сина, котрого вже від давна уважала за мертвого. На відгук дванайцяти глухих звуків замкового годинника її серце почало бити сильно ударами ковальського молота. Звільна, хватаючи віддих, підняла ся і розгорячкованим поглядом старалась проникнути темряву пануючу в павільйоні.

Чи прийде?... Якесь трівожне недовіре опановує її.

Хто знає, може стара циганка одурила її? І лице своє скрила в горячих долонях.

Нараз — мов поражена електричною струєю, підняла ся — до її уха доніс ся тихий відгук кроків. За хвилию отворили ся двері — увійшло двоє осіб — Урака — і якийсь високий мущина.

Графиня з радости аж крикнула. Хотіла поступити кілька кроків вперед, однак не могла, бо ноги відмовили їй послуху.

Стара, мов гадюка, присунула ся до неї.

— Не забудьте, пані, про свою обіцянку! — ще раз пригадала. І скорше, чим вона змогла що відповісти, Урака зникла. Вийшла з павільйону і, примкнувши двері, сіла під ними на сторожі.

Через хвилию в середині була цілковита тишина. Графиня мовчки гляділа на струнку стать мущини, аж нарешті відважила ся поступити кілька кроків наперед.

— Що маю тут зробити? Пощо мене покликано сюди в тій порі? — задзвенів голос мущини.

Графиня задрожала, зітхнула тихо і мов в трівозі підняла благально руки в гору. Потім скорим ходом пі-

дійшла до нього, але по те тільки, щоб сейчас вернути ся назад.

— Ох, мій Боже, чи лекольні сили зможуть придумати тяжчі муки, як сі? — простогнала. Її струнка стать задрожала від сильного плачу. В безнадійній розпуці закрила собі лице руками.

Незнакомий хвилю глядів не розуміючи нічого, потім здвигнув раменами і звернув ся до відходу.

Тоді графиня припала до нього з словами повними болізни:

— Ні, ні — не відходи ще від мене, я — я..

Захвилювала ся і в німій розпуці заломила руки. Так дуже чекала тої хвилі — тепер стояла перед ним і не могла навіть назвати його своїм сином.

— Прощу, скажіть, чого хочете від мене, моя пані! — сказав молодець на пів з жалем а на пів з нетерпеливістю.

Графиня знова підняла голову і витягнула руки до нього.

— Мій Боже, алеж я не смію, — я — я — ох, се допровадить мене до божевілля, — сего вже за багато, се вже більше чим хто видержати може! Ні, ні — крикнула в найбільшій розпуці — досить вже я витерпіла — хочу нарешті вже хоч раз бути щасливою — довше я не в силі терпіти, серце моє не здержить більше сеї тяжкої тайни!

І нараз, майже безпритовна з тривоги і болю, впала йому до ніг.

— Вислухай мене — кликнула і урвала, бо в тій хвилі вбігла до середини Урака кличучи:

— Бійте ся Бога — втікайте — граф!

Однак нім ще графиня змогла ліднести ся, отворили ся дворі і граф, мов біснுவатий, влетів до середини.

Одним чортячим поглядом обняв обі постаті — свою жінку на колінах перед чужим мущиною.

Проразливий крик, мов скаженого звіряти, вирвав ся з його горла:

— Зраднице — облуднице! — отжеж правду сказала незнакома. — Потім з цілою ненавистю кинув ся на графиню.

— Егон! — стій! — змилуй ся..

РОЗДІЛ III.

ВИЗНАНЄ УМИРАЮЧОЇ.

Послідні проміння заходячого сонця впадали до бідної кімнатки та іграючи пересувалися по жовтавих плетінках подорожних кошиків, що стояли рядком під стіною і кидали дροжжачі тіни на покривало ліжка, на яким лежала слаба, виснажена хоробою жінка. Се Тереса Спінелі, славна колись широко зі своїх штук та їзди на кони, тепер очікувала кожної хвилі приходу смерті.

Коло ліжка клячала Ільона з червоними від плачу очима і трівожно вдихляла ся в дорогу маму, котрої лице в послідній годині так страшно ся змінило.

Елена, старша сестра Ільони, стояла безпорушно коло вікна і дивила ся на неї.

— Не плач, Ільонко — дав ся чути слабкий голос хорої — не добавляй мені ще болю — аджеж так мусить бути!

Ільона не могла опинити ся від плачу, обняла маму руками і плачучи, тулила її голову до своїх грудий.

— Елено, — просила умираюча, ходи сюди, хочу щоб і ти почула, що маю визнати Ільоні в сій хвилі, послідній може, коли ми всі три разом.

Елена, гейби з отяганем, приступила до ліжка.

Як же неподібні до себе були обі сестри! Елена була висока і сильно збудована, її темняве лице мало острі черти, вираз її лица твердий та суворий причиняв ся до того, що виглядала о много старшою чим була дійсно.

— Мамочко, ти не повинна так много говорити, — сказала сухо — лікар заборонив тобі всяких потрясень!

— Ні, ні, Еленко, тепер я не повинна думати про себе, відчуваю наближаючу ся смерть і мушу облегчити тягар мойого серця! — відповіла умираюча. — Приходить мені се тяжко, дуже тяжко, Ільоно, бо мушу признати ся до вини супроти тебе!

— Не кажи так, мамочко — сказала зворушена Ільона — ти, що посвятила ради нас найбільшу материнську любов — хочеш говорити тепер про якусь вину?

— А однак воно так і є, дитинко моя, велика провинна

тяжить на моїй душі — мушу сказати вам всю правду... Ах, не погорджуйте вашою нещасною матір'ю, коли її між вами не стане — згадуйте її не злим, тихим словом...

Не переривай мені Ільоно, нехай вже раз скінчу свою муку. Дотепер ти все думала, що Єлена є твоєю рідною сестрою, ти однак не є дочкою капітана Дурієвського, як се я тобі говорила. Її батько не є твоїм, а лиш конечність зневолювала мене до сеї брехні!

— Мамо, бійте ся Бога, що ви говорите? — кликнула Ільона, зірвавши ся на рівні ноги з великого перестрашу, коли Єлена з вогнем в очах нахилила ся, щоб не стратити ні одного слова, яке промовить умираюча.

— Послухайте мене дальше! — благала несупокійно хора. — Батьком твоїм не є капітан Дурієвський, що утопив ся в морю. Се я говорила лише тому, що я встидала ся перед тобою і бояла ся, щоб ти, моя дбнька, не погорджувала мною. З сеї причини мене не раз мучило сумління, але кілька разів хотіла я визнати правду перед тобою, збирав мене страх, бояла ся я докорів від тебе і мусіла мовчати!

Вона заляла ся сльозами і почала тяжко плакати. Не довго однак се тривало, піднесла ся троха на ліжку і говорила дальше:

— Хто є твоїм батьком, Ільоно, дізнаеш ся з листа, який знайдеш в скриньці, схованій в тім кошичку, а тепер слухай дальше:

По смерті чоловіка виїхала я разом з Єленою з вітчизни, щоб шукати хліба в світі. Їздила я знаменито на коні і тому приятелі помершого мойого чоловіка, радили мені, щоб вступити до цирку: Зразу я не могла рішити ся, однак конечність мене до сего змусила — знаєте про се обі, що в короткім часі здобула я славу та розголос.

Було се на початку моїх виступів, коли я пізнала твого батька Ільоно. Був він російським князем, завсїгди був готовий з порадою та з помічю недосвідченій та безборонній жінчині, а я — о Боже — так легко дала ся йому одурити! Булам сама одна на світі, мала тільки одну лиш Єленку при собі. Ах, як гірко жалувала я тої хвилі, дорогі мої діти, — терпіла я страшенно, а одинокою лиш розрадою для мене було се, що чоловік, який був причиною сих моїх терпінь, — схотїв тобі, Ільонечко, винагородити за мій блуд.

Я бачила його потім перед кількома роками; змило-сердив ся над моєю журою і прирік мені, що по смерти своєї жінки, возьме тебе за свою дитину і буде старав ся о тебе.

Перед роком якось померла його жінка — тепер маєш вільну дорогу до князя, твогого батька. Сподію ся, що буде він добрим для тебе опікуном; як його дочка займеш високе становиско — однак я все свято вірю, що в своїм щастю не забудеш своєї сестри, але забереш її до себе. Там, в тій скриночці, знайдеш медаліон, котрий дав мені для тебе твій отець, коли ми обоє в послідне бачили ся, а коли з тим медаліоном прийдеш до нього, пізнає тебе по нім. Заєси йому послідне моє поздоровлене — і скажи йому — що не буду вже відчувала до нього ніякої урази — коли буде для тебе добрим батьком.

Зворушене занадто змучило хору — тяжко віддыхаючи, примкнула очи. Ільона з плачем похилила ся над ньюю і голублячи старала ся її потішити, бо по голосі вже пізнала, якою мукою для матері було се визнане, се оскаржене себе перед власною дочкою.

Хора по хвилині отворила очи.

— Даруйте мені, мої діти — не згадуйте мене злим словом, коли мене не стане. Памятайте о тім, що я тяжко терпіла через довгі літа! Тепер мені лекше, ах, як легенько, коли ви вже про все дізнали ся — тепер умираю без болю і опокійно!

Ільона припала до ньюї:

— Мамо дорога, добра мамо, ти не умреш так скоро!

Хора усміхнула ся сумно. Потім ще раз весело заясніли її очи — глянула на Єлену, стоячу боком, а відтак шепотом проговорила:

— Дякую вам, дорогі діти. — Нехай вас Бог благословить, будьте здорові — даруйте мені — вже —...

Дальше не годна була говорити, голова її опала на подушку — ще раз поглянула на діти, зітхнула тяжко і дух її ровпрацвав ся в тілом.

Три дні пізнійше тлінні останки Тереси Спінелі від-проваджено на місце вічного супочинку. По похороні обі сестри вернули до бідної, опустошілої кімнати. Ільоні здавало ся, що разом з матірю пропало на все також її щасте:

і супокій. Коли глянула на голе ліжко, враз сльози цілим потоком линули з очий. Біль стиснув її серце — звільна наблизила ся до сестри, опертої на вікно і тяжко задуманої.

— Єлено — сказала тихим голосом — тепер ми крайніми сиротами. Тепер все на нас самих залежить, тому жиймо щирійше з собою, чим дотепер — щоб обопільно потішати себе в нашому нещастю.

Єлена відвернула ся з сухим, острим усміхом.

— Що говориш — ми самі? — Я — так — але ти — ти ні! За кілька тижнів Ільона Спінелі не буде вже бідною цирковою дівчиною, не буде вже сестрою Єлени Спінелі, але княжною, окруженою багатствами і достатками! А коли ти будеш жити весело, в добрі — я сама буду скитати ся по світі, стративши зразу і сестру і товаришку своєї штуки!

— Єлено — сказала Ільона — що за гіркий тон — чого мене так раниш?

— Річ природна, ти мене не розумієш, не хочеш розуміти — відказала старша сестра з докором. — Не знаєш сего, що значить бути самою в нещастю — і бути змушеною думати з погордою о тій, котру сьогодні ми відправили до гробу!

— Єлено — бій ся Бога — чи годить ся так говорити о дорогій матері? — Навіть в гробі не даш їй супокою? Ох, сестро, сестро, — все можеш мені казати, але помершої ти не повинна нарушувати.

Гірко плачучи, закрила собі лице руками. Єлена гляділа на неї пожмурих та хитрим поглядом.

— Що до мене і моєї минувшини — сказала по хвилі тихо Ільона — ти все була несправедливою. До нинішнього дня я не отворила ще того листа, про котрий говорила матінка, і не думаю тебе опустити. Хотяй там якийсь князь є моїм батьком — то все-ж він є мені зовсім чужий. Ти мені ближшою чим той мій батько, що чув ся бути за високого уродження, щоб оженити ся з нашою бідною мамочкою — тому надальше остану при тобі і нічо нас не розлучить.

Єлена дивила ся на сестру з подивом, але рівночасно пронижуючим поглядом.

— Як се, Ільоно — чи справді не опустиш мене, чи не хочеш бути княжною?

Ільона припала до своєї сестри, а обнявши її міцно рукою кликнула:

— Ні, ні, Єлено — зістану при тобі, не лишу тебе!

Хвилию стояла Єлена безпорушно — потім в її очах блиснув чортівський вогник, а на устах показався дикий усміх. Коли по хвилі Ільона вийшла з кімнати, старша сестра повела її поглядом побідоносниці.

— Не хочеш бути княжною? — пересунулося в думках її — тим краще для мене, дурненьке козеня; коли ти не вмієш оцінити свого щастя, то друга постарієся о се, щоб зайняти твоє високе становище.

Тихий, але страшно прикрий сміх залунав в маленькій кімнатці, з котрої враз з помершою, пропав в незаних просторах також супокій та щастє.

РОЗДІЛ IV.

НА НЕПЕВНІЙ ВИСОКОСТІ.

Директор, Ангін Леонарді, був сильно подразнений. Живо вимахуючи руками, ходив сей малий чоловічина несупокійно по кімнаті і кляв від часу до часу. — Нічого дивного зрештою, пан директор мав причину до злости!

Вайтленд, славний їздець на жони, що мав якраз сьогодня пораз перший виступити в цирку, упав з коня в часі проби так нещасливо, що зломив собі ногу. Не було можливо навіть думати про те, щоб він міг виступити і тому Леонарді попав в таке роз'ярене. Від довшого часу вже не жалував ні труду, ні гроший, щоб зробити як найбільшу рекламу для штук-майстра, і оподївав ся великого приходу, а тепер — все пропало.

В нервовім подразненню рвав волосє на голові.

Що тепер почати? Оголошеня великими буквами заповіли перший виступ знаменитого їздя, всі місця в цирку були випродані до послїдного — а знайти когось, хто мігби заступити Вайтленда, було прямо немислимим. Хо-

див тому сюди й туди прямо в розпуці. Мав тільки що вимовити нове прокляте — коли саме хтось застукав у двері, і, не ждучи запросин, зараз отворив. На порозі станув молодець прекрасної постави.

— Чи то ви, пане, директором цирку? — спитав прибувший супокійним голосом, коли директор перестав прохджувати ся.

— Так, чого собі бажаєте? — але говоріть скоро, бо не маю часу — додав сейчас директор.

Прибувший усміхнув ся та здвигнув раменами.

— Гм! оказавби вам з чим я прибув, але коли не маєте часу, можу почекати, аж його мати будете, щоб мене вислухати.

Супокійна бесіда ще більш роздражнила директора.

— До чорта з тим! — крикнув розгніваний — не вертайте мені голови, бо маю важніші справи, як з вами розправляти. Чортівський припадок й виходу нема з нього!

— Даруйте, пане директор, як раз прийшов я з причини того нещасія, яке вам лучило ся — перервав прибувший, котрим був циган, Роберт Блюм. — Можу вам дати заступника на місце хорого штук-майстра.

— Що? — ви, заступника — на місце Вайтленда? Не може бути! — кликнув здивований директор. — Скажіть мені — де він є! — додав благаючи.

— Ось стоїть перед вами, пане директор, — була супокійна відповідь Роберта.

Леопарді змірив його поглядом.

— Пане, ви хиба не при своєму умі! — кликнув обурений — хто ви є, яке ваше імя?

— З походження, я циган, як се бачите, — а як зову ся, се не мішає нам справи.

Самопевність, супокій і гарна постава видно подобали ся директорови, але мимо того спитав ще з недовірем:

— І ви справді хочете заступити Вайтленда?

— Так, пане директор, можу бодай зміряти ся з ним. Площа степів не є так рівною, як циркова арена, а степові коні далеко дикуші, як ваші. Але пощо тут тратити час на пустих словах — дайте мені спромому зробити пробу.

Леопарді надумував ся ще хвилю, а потім усміхаючи ся злобно заявив:

— Отже добре, ходіть зі мною, зможемо сейчас зробити пробу.

Коли за якийсь час директор вернув з Робертом до своєї канцелярії, його лице сіяло з радості. Скоро потім оголосили афішами скрізь по місті, що в місце хорого Вайтленда, виступить пораз перший Марко Фоскаделі, найзнаменитший їздець світа.

Прийшов вечер. Цирк був переповнений. Перші продукції перейшли без вражіння, доперва при виступі прекрасних сестер Спінелі, котрих зібрані витали голосними оплесками, заінтересоване публики збільшило ся.

Всі нетерпеливо ожидали виступу „Марка Фоскаделі”. Нарешті появил ся — а його продукції прямо очаровували видців. Бурею оплесків раз-по-раз викликувано незнакомо-го їздця, а директор Леопарді затирав руки з радості, що зробив не злу заміну.

Серед циркового перзоналу їздець здобув собі живе заінтересоване. Хто був сей незнакомий, якого ніхто передом не знав і нігде не бачив, — звідки він тут взяв ся? — Одні других питали.

На се питане одна лиш людина в цирку могла дати відповідь, а се Ільона Спінелі, яка зі щирою радістю дивила ся на тріумф свого оборонця, не знаючи про се, що сестра слїдить її ненавистним поглядом.

Струнка постава та лискучі очи молодого цигана, зробили також велике вражінє на сестру Ільони. Її догадливому поглядови не уйшов лискучий перстень на руці Роберта, а коли побачила ще горячкові рум'янці на личку сестри, була певною, що межі ньюю а незнакомим їздцем є якісь зносини, про які вона дотепер нічого не знала.

Заздрість та ненависть пожирали її. Чи та Ільона не стає їй всегда на дорозі? Чи не осліплюча краса сестри спихала її всюди на друге місце? Серця всіх майже летять до Ільони, — не досить того — щасте кидало їй до рук честь, богацтво — навіть князївську корону.

На саму згадку про князївську корону лице Єлени прибрало темну краску.

Від часу розговору з сестрою безустанно передумувала над способами, як би се велике щасте, котрого Ільона так легко позбула ся ради ньюї, здобути для себе. Дотепер однак нічого ще не обдумала, не знайшла ніякого виходу, — бо і щож — хочби навіть присвоїла собі лист та медаліон, то все-ж таки Ільона ще жиє — а як довго сестра при житю, вона не могла присвоїти собі її прав.

Ільона живе? А колиб так перестала жити? — прийшло їй на думку. — Що би було, колиб померла — згинула — якийсь випадок колиб спричинив смерть її? — Чи тоді моглаби Елена цілком сміло виступити як Ільона?...

«Отже-ж Ільона не повинна би жити!?!»

Так снувалось в думках її, аж остаточно на лице виступив вираз злорадної постанови, а очи заблиснули пекольным вогнем.

Її постанова була рішуча — Ільона мусить згинути!

Підчас, коли вона була занята своїми чортівськими плянами — приступив Роберт Блум до Ільони. Довго він чекав на ту хвилю, коли її зможе побачити.

Очи обоїх засіяли невимовною радістю.

«Кілько то вони мали собі сказати!»

Великий біль малював ся на тваричці Ільони, коли йому оповідала про смерть матері. Блум, співчуваючи їй, стиснув міцно дрібненьку ручку. Обое так заняли ся лиш собою, що стратили память про все, що вокруг них діяло ся, і лише голос дзвінка пригадав Ільоні її обовязок. Сердечно глянувши на свого оборонця, подала йому руку, і в поспіху додала: До побачення!

Роберт глядів на неї розпаленим поглядом залюбленого — і коли вона відступила ся, опанувала його якась незрозуміла тривога, мов якесь лихе прочуте. Йому здало ся, що не повинен був її тепер від себе пустити, що мусить побігти за ньюю і затримати її. Пустив ся в слід за ньюю — однак вона вже зникла йому з очий.

„Лет в повітря” — так зазначена була слідуєча точка програми, що мала бути найкрасшою продукцією того вечера.

Елена Спінелі звисала ногами на трапезі, укріпленім під самим дахом цирку. З противної сторони Ільона гойдала ся, рівнож повиснувши на згибі колін на другому трапезі, аж врешті на даний знак мала пустити ся і смілим підбитем в повітря зробити півколесо, а долітаючи до Елени, мусіла вхопити ся її витягнених рук і на них піднести ся в гору.

Карколомна ся штука, яку сестри вже много разів виконували — взбуджувала велике захоплене серед видців — бо лиш одна хвилинка, одно дрогнене рук Елени, а Ільона мусілаби з тої високости власти на долину.

Коли Ільона вийшла на арену, публика повитала її гуч-

ними окликами. На арені вже була її сестра. Ільона глянула на сумну і дуже бліду твар своєї сестри, яка навіть не глянула на неї, і дивний якийсь неупокій опанував її.

— Чи ти може хора, Єлено? — спитала з несупокоем.

Єлена здвинула раменами. Ні — відказала — се перейде.

За хвилику буяла вже на трапезі — з другої сторони Ільона спинала ся також вгору.

Ось і вона почала вже гойдати ся на трапезі в повітря, з усміщеною тваричкою, кидаючи руками на всі сторони поцілуї для гостей.

Нараз орхестра вмовкає, а з нею замирає весь шум серед людей.

Глуха тишина залягає цирк — на лицах тисячів людей відбиваєть ся горячкове вижиданє, всіх погляди звернені вгору.

Єлена вчепила ся ногами трапеза, витягаючи руки в долину. Ільона пішла за її приміром, і коли тамта ждала супокійно, Ільона почала гойдати ся щораз то скорше, аж ціле тіло її почало вже значити в повітря сильні дуги.

Даєть ся чути голос сестри — Ільона пускаєть ся трапеза і в повірю робить сильне півколесо — вже є близько сестри — в тім з тисячі прудий зібраних добуваєть ся страшний крик тривоги.

Публика немов задеревіла нараз.

Тяжкий, глухий відгук спадаючого тіла — і прекрасна Ільона в конвульсійних корчах вєть ся на піску арени.

Межи зібраними счинив ся страшний переполох. З голосним криком всі повстали з місць і почали тиснути ся на арену, щоб побачити нещасливу дівчину.

Та нїм ще хто добіг до неї, якийсь високий мущина продер ся крізь масу людей на середину, кинув ся на лежаче тіло, зі скорістю лискавиці, підніс її до гори і нїм ще друтї отямили ся з перестраха, він зник серед товпи.

І ще раз поніс ся голосний окрик. Якийсь чоловік з лицем блідим, мов у мерця, з волосем розхрістаним, в великім поспіху перескочив огорожу.

Був се Роберт Блюм.

Він якраз приготовляв ся до слїдуєчої точки програми, коли почув крики з арени.

— Мусіло стати ся якесь нещастє — подумав. Боже милостивий, може їй — Ільонї — стало ся яке нещастє?

Блудним поглядом повів в округ себе.

— Де є вона — де Ільона? — крикнув голосом повним розпуки, серед найбільшої тривоги.

В загальнім замішаню і перестрахи ніхто йому не відповідав. Побачив Єлену, як спускала ся по линві в долину, — поступила кілька кроків, заточила ся, а потім впала на м'який пісок, зараз коло його ніг. Роберт не звертав уваги, глядів вкруг — шукав де вона — де Ільона?

В смертельній тривозі хватив за рамя управителя стайні.

— Бійте ся Бога, скажіть мені, що стало ся?

— Ільона впала — саме її винесено.

Блюм тяжко застогнав, але в ту саму мить отямив ся і мов навіжений пігнав до виходу.

Перед цирком зібрались великі маси народу.

— Нещасний випадок в цирку! — з уст до уст йшла вість. Блюм ані не бачив замішання, ані не чув сього оповідання серед людей, а блудив в округ, питав кожного куди занесено Ільону, хто її підняв, але годі було від кого що дізнати ся. Побіг до гардероби, але й там її не було.

Ніхто не знав чоловіка, що її виніс, а також Єлена, сестра півраної, лежала все ще без змислів в гардеробі.

Народ не хотів уступати ся з під цирку, несупокій був шо раз більший.

Роберт Блюм стояв опертий о слуп, блідий мов смерть, з затисненими зубами. Не чув нічого, що вкруг нього діяло ся, в душі лиш бачив образ прекрасної Ільони і з болісним стогоном притиснув руку до розпаленого чола.

— Боже милосерний, де вона поділа ся — чи страшний випадок не опричинив її смерти? Шалена тривога та розпука заповнили його серце.

Нараз з темноти виринула перед ним якась людина і положила йому свою руку на рамя. Була се Льоля. Стояла перед ним бліда, з очима сумними, вляпеними в нього.

— Роберт — бій ся Бога — ходи скоро — ходи до обозу — наші в небезпеці! — сказала дряжачим голосом, а він поглянув на неї так неясним поглядом, мов би що лиш зі сну прокинув ся.

Опісля кивнув мовчки головою і пішов за молодою циганкою. За хвилю зникнув в темноті ночі.